



שע"י המכון התורני ירושלים

תרומה - תשפ"ג | גליון 9 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

מנין היו לבני ישראל במדבר עצי שטים?

ולכן תירץ האדמו"ר זצ"ל, וזה לשונו: אני חושב שאפשר שגם בעצים יש הדין שצריך להיות 'לשמי', וכשם שפירש רש"י מיד בתחילת הפרשה "ויקחו לי" - לשמי, וכן בהמשך הפסוקים "ועשו לי מקדש", הרי שגם המקדש עצמו צריך להיות לי דהיינו לשמי, ולכן אי אפשר לומר שקנו מהעכו"ם אפילו ארזים שלמים כי העכו"ם ודאי לא נטעו לשמו של הקב"ה, ועל כרחך שצריך לומר שהם הובאו ממצרים ואלו אותם ארזים שהביא יעקב למצרים.

ואולי יתכן עוד בדרך אפשר, שאי אפשר לומר שקנו מתגרי אומות העולם מחשש שמא הם עבדו בהם עבודה זרה, ואם כן גם בלי החסרון של 'לשמי' יש חסרון של נעבד לעבודה זרה, וצריך לי עיון בזה. ואגב שהזכרנו ענין של 'לי לשמי', נביא מבעל השפת אמת" מגור בשם זקנו החידושי הרי"ם ש'לשמי' אין הכוונה רק לזכות להשראת השכינה, מפני שסוף סוף בני ישראל נהנים מזה שהשכינה שורה בתוכם, אלא לשמי הכוונה לשמו של הקב"ה לבדו, בלתי לה' לבדו, לעשות רצונו יתברך בלי שום חשבון נוסף שזה המדרגה הגדולה מכל המדרגות.

אחד מה"ג (או לשיטה אחרת אחד מהט"ו) דברים שהוזכרו בפסוקים שעל בני ישראל לנדב אותם לצורך המשכן היה עצי שיטים, כמו שנאמר "וערות אילם מאדמים וערות תחשים ועצי שיטים".

וכתב רש"י: "ועצי שיטים" - ומאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא, יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם, וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים.

והקשה האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" בשם ספר "דברי דוד" (לבעל הט"ז על השו"ע), מנין זה לרש"י ולרבי תנחומא, שמא כמו שקנו בארצות אחרות מאכלים מתגרי האומות כך קנו גם את עצי השיטים.

והוסיף האדמו"ר, שאין לתרץ ולומר שמאחר שהיו צריכין העצים להיות דרך גדילתן כמבואר בגמרא בשבת דף עב ע"א "עצי שיטים עומדים" שעומדין דרך גדילתן (וכמו במצות לולב שצריך ליטול הלולב דרך גדילתו), לכן על כרחך שלא קנו אותם מפורקים מתגרי אומות העולם. זה אינו, שיתכן שקנו מהעכו"ם ארזים שלמים וכשישראל חתכו אותם אחר כך לצורך המשכן שפיר הוי דרך גדילתן.

משנכנס אדר מרבנים בשמחה (מתוך ספר "נתיבות שלום" לכ"ק רבי שלום נח ברזובסקי מסלונים זצ"ל)

מרון הס"ק מסלונים ז"ע כתב ב"לקוטי שושנים" (ד), שהמדה של אדם "השמח בחלקו" תמיד היא מדה כללית, שכוללת כל המדות, ונפלאות היא פועלת בלב האדם, ומביאתו לעוה"ז ולעוה"ב. ומונה והולך שם כמה וכמה מעלות טובות שזוכה להם השמח בחלקו, ועד שזוכה לתשובה מאהבה שהיא המדרגה הגבוהה ביותר, כמאמר חז"ל שזדונות נעשין לו כזכיות, שהוא דבר שלמעלה מהשגה שהזדונות יפכו לזכיות.

והעולה מדבריו הקדושים שהמדה של "שמח בחלקו", שיהודי שמח ומרוצה מהנהגתו ית', שיועד דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד ושמח בחלקו שהוא חלק אלו ממעל, היא המדה היותר גדולה מכל המדות ונפלאות היא פועלת בלב האדם, שזה תכלית הכל שיהודי יהיה שמח ומרוצה בהנהגת הבורא. וי"ל המקור לדבריו הקדושים בגודל ערכה של מדת השמח בחלקו שמביאה לכל זה. והנה תחלת ענינו של פורים היה כמש"נ "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה". שלכאורה אינו מובן איך עשה מרדכי דבר כזה שהעמיד בסכנה את כל כלל ישראל. אלא כי מרדכי נהג כן מתוקף בהירות האמונה והבטחון שלו, שהיה בטוח בוודאות שלא תתכן בשום פנים גזרה כזו, כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים. וכמ"ש הרה"ק מברדיטשוב ז"ע אהא דכתוב "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", שמרדכי ידע שכבר נכתב ונחתם בטבעת המלך מלכו של עולם הגזרה

יש במשכן בריאה של העולם הבא, "ויקחו לי תרומה" (שמות כה, ב), "ועשו לי מקדש" (שם ח). פירשו חז"ל (ומבא ברש"י): "לי לשמי", כלומר, שיהיה כל דבר המשכן עשוי לשם ה' לבדו, ולא תתערב בו אפילו נקודה קטנה של פניה עצמית.

וחז"ל (לקו"ש רמז שסג) דרשו: "ויקחו תרומה" אין כתיב כאן, אלא "ויקחו לי תרומה", כל דבר שנאמר בו 'לי' בעולם הזה ובעולם הבא. והיינו שהמשכן קיים גם לעולם הבא.

נמצא שיש במשכן בריאה של העולם הבא, וכמו שדרשו חז"ל (שמירי פרשה ל"ה 1) על הפסוק "ועשית את הקרשים למשכן": "כשם שאתה רואה למעלה כך עשו למטה, שנאמר עצי שיטים עומדים [ועיש שמשלו חז"ל לבן ביתו של מלך המצרייר על ידי סממנין את דמות האיקונין שלו, כך המשכן הוא כעין "תמונה" לכל מה שיש למעלה, ועוד הרחיבו (פרשה ל"ג) שיש במשכן ובול וערפל שרפים כרובים ואופנים ושאר דברים שיש למעלה], ואם תעשה כאתה של מעלה אני מניח סנקליטין של מעלה ומשרה שכינתי ביניכם למטה, מה למעלה שרפים עומדים אף למטה עצי שיטים עומדים".

ונראה שהכח הגדול שיש לישראל לבנות את המשכן באופן של "לי" - בעולם הזה ובעולם הבא, הוא רק על ידי ה"ויקחו לי" - לשמי, שרק על ידי הלשמה האמיתית, יתכן להגיע לידי כן. והלשמה הנדרש בזה, הוא לא רק בשעת העשייה, אלא אפילו ההתנדבות - ה"ויקחו", צריך להיות כולו קודש - "לי לשמי", מן היסוד וההתחלה הכל צריך להיות לשמה. (שיחות מוסר - רבי חיים שמואלביץ) "ויקחו לי" - יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, עושה העני עם בעל הבית, נמצא שהנותן אינו נותן אלא לוקח, לפיכך נאמר - "ויקחו".

(רבי ירחמיאל מאוסטורובצ, אמרי שפר) "אשר ידבנו לבו" (שמות כה, ב) - כל מה שלבו של אדם חומד ומתאוה, עליו לפרוש הימנו, ואזי זוכה להיות בחלקו ית' - "לי תרומה". (רבי חיים מצאנז, דברי חיים)

ב' אדר א' תקסב: ר' יום טוב ב"ר ישראל יעקב אלגאזי זיע"א בעל "קדושת יו"ט" ו"שמחת יו"ט"

נודע ביהודה ונשגב בכל תפוצות ישראל גדולת רום תורת רבינו מהריט"א בחידושי העמוקים בביור סוגיות וענינים בכל חלקי התורה בלמדנות ופולפול מופלגת ועיון עצום כשמש בגבורתה במעשה יו"ט וכל מעשה תוקפו וגבורתו הלא הם בחיבוריו הנכבדים שמאורי ישראל אחריו רבותינו הרמים גדולי ארץ מכל הארצות השתאו על חקרי ליבו וכנודע בשערים לכל יודעי דת ודין.

רבו המובהק של רבנו הנ"ר הג"ר יהודה נבון זצ"ל בע"ס "קרית מלך רב" על הרמב"ם ב"ח. (בריה דמרנא מהר"א נבון בעל "המחנה אפרים" זצ"ל).

וכמו כן למד בנערותו אצל הג"ר יונה נבון זצ"ל בע"ס "נחפה בכסף" ב"ח וס' "גט מקושר". בתחילתו כיהן רבינו כראש ישיבת נוה שלום בירושלים עיה"ק ת"ו. וכן שימש כחבר בבית הדין של הגר"מ רפאל בולה זצ"ל בע"ס "גט מקושר". בשנת תקל"ג עלה

מגדולת רבינו המהרי"ט

רבינו לכהן כראשון לציון ואב"ד וממנו יצאה הוראה ותורה לישראל וכל מבקש ה' יבוא אוהל מועד. בד בבד כשעסק רבנו בתורת הנגלה ובהרבצתה כאחד מראשי מתיבתא בישיבת נוה שלום, כמו כן נכנס לפני ולפנים בהיכל הקודש מדרש החסידים לעסוק בפנימיות התורה בחלק הנסתר שבה, תחת הנהגת המקובל האלוקי שר שלום שרעבי זיע"א, רבו הרש"ש היה מחבבו והאיר לו פנים, ואף לבסוף ירש את כסאו בתר רבן של החסידים. רבינו תיקן ופעל רבות בתקנות חשובות שנתקנו בעיר הקודש, וכן עלה כהסכמה לכמה חיבורים רבים ונכבדים. וכן לא פסק מלטרוח בצרכי ציבור וגמילות חסדים בתור שד"ר שהסתובב בגולה למען עניי ארץ ישראל. רבינו נתבש"ם ביום ב' אדר ראשון שנת תקס"ב ומנוחתו כבוד בהר הזיתים סמוך ונראה לציון הרש"ש זיע"א.

בשנת ה' תקל"ג כשנתייטמה עיר הקודש ירושלים מראשה ואלופה הגאון רבי רפאל משה בולה זצוק"ל ראש רבני ירושלים ואב בית דינה, ורבנו אשר שימש כשני בקודש בבית דינו זמן רב סיבב אז בגולה בשליחות מצוה, נמנו וגמרו חכמי ורבני ופרנסי העיר למנותו ולהושיבו על כסא רם ונשא זה, וכאשר חזר רבנו מהגולה בשנת ה' תקל"ו נתמנה לכהן פאר כראש בית דין הגדול שבירושלים המופלא שבסנהדרין וענו אחריו מקודש מקודש, ובד בבד הטילו עליו את הנהגת העדה ועטרוהו בעטרת מלכות וענדו לראשו את הכתר ראשון לציון כתרם של גאוני עולם תקיפי דארעא דישראל מימי הרב המג"ן זיע"א, ובגין דא כונה ע"י חכמי דורו תנא ירושלמא מרן מלכא יו"ט ראשון דאורייתא מלך שלום. וממנו יצאה הוראה לישראל הן לעדת קדשו בעיר עוז לנו קרית מלך רב והן לתפוצות ישראל בגולה, ועיני ישראל היו נשואות למרום הרים תל תלפיות מאיר עיני ישראל מאור הגולה גאון עוזינו משוש תפארתנו הודינו והדרנו וכל דבר הקשה יביאון אליו לציון ברנה ושמחת עולם על ראשם לשמוע דבר ה' זו הלכה. רבנו הוכר כסמכות העליונה כפוסק דורו ופנו אליו השואלים דבר ה' גאוני דורו בכל מקצועות התורה וקבלו מרותו לכל אשר יצא מפיו דברות הקודש.

מיתתן של צדיקים

ביום ב' אדר ראשון התקס"ב נתרופפו עמודי העולם וחסך השמש בעת שקיעת אור יום טוב והשיב נשמתו הטהורה לבוראה במיתת נשיקה והוא בן שבעים וחמש שנים. ויגדל המספד בירושלים וכל העם קראו אל נהי ואבל כי נפלה עטרת ראשם. הוספד בירושלים ע"י חתנו רבי משה יוסף מיוחס בעל ברכות מים. גם בתפוצות הגולה הספידוהו מרה כפי המובא בספרו של רבי רפאל יצחק מאיו "דרכי היס" דרוש ז' "דרוש דרשתי בפטירת מרן מלכא הרב המופלא כמוהריט"א ז"ל". רבי עוזיאל אלחייך מחבר ספר משכנות הרועים מתונים הספיד את רבנו בספרו חיים וחסד דרוש י"ז, ושם מאריך מאד בשבח הנספד. "את זו דרש איש צעיר אל השמועה כי באה מרפסי אגרי ורמי הקומה כי נשבה ארון האלוקים הוא הקדוש הראש המעוז הן מלך לישראל ראש על ארץ רבה קרית מעדני צבי היא ירושלים דדהבא ת"ו רבנו הגדול עיר וקדיש דמה לבר אלהין צדיק יסוד עולם מופת הדור והדרו ותהלתו מלאה הארץ מורנו ורבינו הודינו והדרינו כמוהר"ר רבי יו"ט אלגאזי זיע"א סדר נשא משנת הראשון אדם לפר"ק". והאריך למענית בתאניה ואניה, ומתוכם יוצא כברק חצי קינה ונהי בסילוקו של אחד מן השרפים דמיונו כאריה וכמלאך פניו... אוי נא לנו כי חטאנו והשם הפגיע בו את עין כולנו גובה מן העדית משופרא דשופרי הדין דין אמת... שלח ידו במשיח השם ונקה. נגזו ארון האלוקים בחלקת חסידים שעל הר הזיתים צמוד לקברו של אביו וסמוך לקברו של רבו הרש"ש.

מבין גדולי ישראל לדורותיהם, מזדקר ועולה דמותו הכבירה של החריף העצום מריה דארעא דישראל מופת הדור והדרו מרן מלכא הגאון המופלא מומחה ופקיע עיר וקדיש צדיק יסוד עולם רבינו יום טוב אלגאזי, שבלהט פלפולו - נראה כים התלמוד בהתגלמותו, סוחף את כל הנקרה בדרך הילוכו, כמעין המתגבר וכנהר הזה שאינו פוסק, שמימי אינן מכזבין לעולם, הלא הוא ספרו המופלא "הלכות יו"ט", הוא תוספת פירוש וביאור על הלכות בכורות חלה ונדרים להרמב"ן ז"ל, שם גילה כוחו הגדול כאחד הראשונים כאשר הוא מפלס נתיבותיו - דרך רוב המקצועות הנוגעים במישרין ובעקיפין לאחד מסעיפי הפרטים של הלכות אלו, שמעטים המפרשים - שהעמידו עליהם את פירושיהם.

"שמעתי שהרב הגדול מוהרי"ט אלגאזי ז"ל בע"ס "שמחת יום טוב" וספר "הלכות יום טוב" היה מרגלא בפומיה לומר כי התורה עדיין היא בתולה, וביד כל חכם לב לחדש בה חידושים רבים, זת"ד".
(הגר"ח פלאג"י זצ"ל בספר "נפש כל חי" (מערי' ת' תורה או' מח)

כתב ה"חתם סופר" על מהרי"ט אלגאזי: "וסביביו נסערה סער גדול מגברא רבה ויקירא גאון עולם מהרי"ט אלגאזי זצ"ל, מכירו היית לשעבר בהיותו שליח מצוה בפ"פ דמיין קרוב לשנת תק"ס והארץ האירה מכבודו, ואמנם עדיין לא הגיע לחצי כבוד הראוי לו לפי הנראה מחיבור זה הנקרא הלכות יו"ט על בכורות וחלה כי הפליא לעשות הגדיל תושיה מיום חיבור משנה למלך לא נראה כחיבור הזה" כו'.

לישראל את חשכת הגלות המר, שיהודי ירגיש שאפילו במצבים הגרועים ביותר בתוך טומאותם תמיד הקב"ה נמצא ושוכן עמו, כי הקב"ה אוהב נשמה יהודית ועמו אנכי בצרה.

וזהו ענין משנכנס אדר מרבין בשמחה. גודל מעלת השמחה שיהודי שמח בחלקו, שמרוצה מהנהגת הבורא ומאמין שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, הוא בכלל "ברוך הגבר אשר יבטח בה", שמתוך שמרגיש כי "עמו אנכי בצרה" סמוך לבו בטוח בה' "והיה ה' מבטחו". וזה התפקיד של חדש אדר ופורים, שיהודי ישריש בלבו את הבטחון בה', שאפילו במצב כזה שכבר נכתב ונחתם בטבעת המלך גזירה נוראה כזו, הרי בכח הבטחון של מרדכי אשר נתעצם בבטחונו שלא יכרע ולא ישתחוה, הבקיע את רוע הגזרה ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. ומשנכנס אדר מרבין בשמחה, בשמחה שנובעת מן האמונה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

וביאור ענין "משנכנס אדר מרבים בשמחה", שלא מצינו כמותו בשאר חגים וזמנים שענינם מתחיל כבר מראש חודש. דהנה איתא מהרה"ק מרוז'ין זי"ע שפורים עוד יותר גבוה מיום הכפורים, כדאיתא בתקו"ז שיהו"כ פנקרא יום כיפורים, וקטן נתלה בגדול. וכשם שמצינו ביום הכפורים עשרת ימי תשובה כ"ש שלפני פורים צריכים עשרת ימי הכנה. וזה ענין "משנכנס אדר מרבים בשמחה". כי הארת פורים מתחלת כבר מ"א אדר. כדאיתא ב"עבודת ישראל" אהא דמגילה נקראת ב"א וכו', שמיום "א" כבר נמשכים הארות של פורים והמגילה נקראת בעולמות העליונים. וככהנה לזה יש עשרת ימי שמחה משנכנס אדר בהם מתחילה עבודת ההכנה להארת הפורים הגדולה.

כח הבטחון. נס חנוכה היה בכח הבטחון, שיצאו למלחמה מעטים נגד רבים, י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות של ממלכת יון האדירה, וכל כחם ונשקם היה הבטחון. כמש"כ ה"מגן אברהם" (או"ח רצ"ה) בשם התשב"ץ שאמרו את המזמור "יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן". מזמור זה הוא השיר של בטחון, "אומר לה' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו, כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות" וגו', כח הבטחון בה' מציל מכל הפגעים, ועם הנשק הזה של בטחון יצאו למלחמה. וכן נס פורים היה כאמור בכח הבטחון של מרדכי אשר לא יכרע ולא ישתחוה, שבודאי רוח והצלה יעמוד ליהודים. וב' המועדים חנוכה ופורים הם המצוות האחרונות מז' מצוות דרבנן. כי ראו חכמים שישראל עומדים לצאת לגלות ארוכה וחשוכה כל כך, וידעו את כל היסורים והתלאות שיעברו עליהם בגלות וכמה דם ישראל שנשפך כמים, ובמה יחזיקו מעמד בחשכת הגלות. לכן תיקנו את ימי החנוכה ופורים להאיר לישראל את חשכת הגלות באור הבטחון, שתהיה להם אמונה בהירה ש"בנים אתם לה' אלוקים" בכל מצב שהם, וידעו ש"עמו אנכי בצרה" וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ובכח הבטחון יוכלו לעמוד בגלות הקשה ביותר. וכמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע עה"פ "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו" וגו', "יקראני" הוא מלשון קריאה שאדם קורא לחבירו מרחוק, כאשר יהודי קורא להשי"ת בהרגשה שהוא רחוק, אז רק "ואענהו". אבל אם מרגיש ש"עמו אנכי בצרה" ו"בנים אתם לה' אלוקים", אז "אחלצהו ואכבדהו אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי". זהו ענין חנוכה ופורים שבהם נתנו חז"ל את כח הבטחון להאיר

ביותר, שכן בחירת עם הנבחר היא מצד הנשמות הקדושות של ישראל ולא מצד הגופים שלהם, וקדושת ומעלת נשמות ישראל אינה תלויה בשום דבר. וכמו שמצינו שכאשר היו ישראל במצרים בתכלית השפלות משוקעים במ"ט שערי טומאה, אז קרא להם הקב"ה "בני בכורי ישראל", כי הקשר של "אנכי ה' אלוקיך" הוא קשר תמידי ונצחי בלי גבול ובלי תכלית.

זהו שורש הבטחון. שאמנם האמונה היא יסוד היסודות של עם ישראל, אבל בטחון הוא מדרגה יותר גבוהה, שיהודי בוטח שהקב"ה עמו בכל המצבים. וגדול מאד כח הבטחון שעל ידו יכול יהודי לפעול ולהמשיך את כל הענינים, שאם רק יש לו בטחון גמור ואמתי כמדרגת הבוטחים בשמך כאמת, מתקיים בו כמאה"כ (ירמיה ז') "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו". וכמו שאמר האלשיך הק' שיהודי שיש לו בטחון בה' אינו צריך לעשות מאומה לפרנסתו, שיכול לשבת בבית המדרש ולעסוק בתורה וה' יתן לו פרנסתו וכל צרכיו.

והרמב"ן כתב (בספר אמונה ובטחון פ"א) עה"פ "בטח בה' ועשה טוב", הקדים "בטח בה'" ל"עשה טוב", כלומר אע"פ שאין בידך מעשים ותדע בעצמך שאתה רשע, עם כל זה "בטח בה'" כי הוא בעל הרחמים וירחמך. לכאורה היה מקום לומר שאם אין לאדם חלק הטוב במה יבטח, אך הקדים הכתוב "בטח בה'" לעשה טוב לומר שגם אם עוד לא הגיע ל"עשה טוב" ומרגיש עצמו שאינו הגון ואינו כדאי לישועת ה' מחמת מעשיו הרעים, אעפ"כ "בטח בה'", כי יהודי אתה ו"בנים אתם לה' אלוקים" בכל המצבים אע"פ שאינו ראוי. ב' המועדים שתקנו חז"ל, חנוכה ופורים, ענינם

"אתה בסממניך ואני בכבודי" (מתוך "אמרי חיים" - לגאון רבי חיים קמיל זצ"ל)

בצפון ועשרים קרש בדרום וכו', ואני יורד ומצמצם שכינתי למטה", כלומר שהקב"ה גילה למשה שאין צריך הוא לעשות, אלא רק את המוטל עליו בבניית המשכן, ובכך סגי בכדי שישירה ה' שכינתו. וכן מצינו במדרש רבה (סוף פרשת תרומה לה, ו) על הפסוק: "ועשית את הקרשים למשכן", וז"ל: אמר רבי אבין משל למלך שהיה לו איקונין (צורה) נאה, אמר לבן ביתו עשה לי כמותה, אמר לו אדוני המלך איך יכול אני לעשות כמותה, אמר לו: "אתה בסממניך ואני בכבודי", כך אמר הקב"ה למשה וראה ועשה, אמר לפניו: רבון העולם אלוה אני שאני יכול לעשות כאלו? אמר ליה כתבניתם בתכלת ובארגמן ותולעת שני, עכ"ל.

הלקח העולה, שאין לאדם להרתע מלגשת אל העבודה, למרות שנראה לו שאין הוא מסוגל להשיג את המבוקש ממנו, משום שהאדם צריך לעשות את המוטל עליו, ואז ה' ישלים את העשייה, ויגיע האדם להשגים גדולים למעלה מהשגתו, כשם שמושה בנה משכן שהיה מדור לשכינה, למרות שהתוצאה של השראת השכינה היתה למעלה מהשגתו, בכל זאת ציווה ה': "אתה בסממניך ואני בכבודי".

וכן הדברים אמורים בענין עמל התורה, שהרי כתיב במשלי (כד, ז): "רִאמוֹת לְאֹיִל חֲכָמוֹת", ופירש רש"י שפירוש המילה "ראמות" הוא אבן יקרה, "כל חכמה דומה לכסיל כאבן יקרה וכמרגליות לקנות, לומר איך אעסוק בתורה, מתי תעלה בידי, אבל החכם שונה היום מעט ולמחר מעט", עכ"ל.

המשך בעמוד 4 בסופו

איתא במדרש חז"ל (פסיקתא הובא בליקוט שמעוני את שס"ה): "בשעה שאמר לו [הקב"ה למשה] "ועשו לי מקדש", אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, כתיב "הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָלוּךָ" (מלכים א, ח), ואתה אומר "ועשו לי מקדש". אמר ליה הקב"ה: לא כשם שאתה סבור, אלא עשרים קרשים בצפון ועשרים קרש בדרום ושמונה במערב, ואני יורד ומצמצם שכינתי למטה", עכ"ל.

וצריך ביאור, מדוע נרתע משה מלבנות את המשכן, הרי צורך גדול היה בבניית המשכן לעבודת ה' ולהשראת שכינתו.

ונראה לבאר, שהרי כתיב בסוף פרשת תצוה על הפסוק: "ושכנתו בתוך בני ישראל והייתי לכם לאלקים, וידעו כי אני ה' אלוקיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם" (כט, מה-מו). ופירש האבן עזרא, והסכים לפרושו הרמב"ן, שכונת הפסוא הוא שהקב"ה אמר לישראל, שכל מה שהוציאם מארץ מצרים היה רק בשביל שיעשו לו משכן וישכין הוא שכינתו שם, כביכול שהמשכן נבנה לצורך גבוה, והוסיף הרמב"ן "וזהו סוד גדול", כי ודאי פשט הענין הוא לא כך, אלא שהמשכן הוא לצורך הדיוט, כלומר לצרכם של כלל ישראל שיזכו לקירבת ה', אך כאן גילה ה' שכביכול רצונו בבניית המשכן כדי שיהא לו דירה, בה יוכל להשרות שכינתו.

ולפי זה נראה לפרש, שמושה נרתע מבניית המשכן כיון שהקב"ה גילה לו שבניית המשכן היא כביכול לבנות דירה לצורך גבוה, ואם כן כיצד יוכל לעמוד בעול זה הנראה למעלה מההשגה והיכולת. ולכן אמר לו הקב"ה: "לא כשם שאתה סבור, אלא עשרים קרשים

בדין "זה אלי ואנוהו" מתוך "משמרת חיים" לגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

נאה כדי לשים בה מזוזה. ונראה קצת ראייה לזה משיטת הרמב"ם בפ"ב הל' ציצית דבעינן שהציצית היא ממין הכנף דהיינו מצבע הכנף, והטעם מסתבר משום דנעשה לבגד אחד ולכן בעינן שיהיו מאותו צבע, וא"כ מסתבר גם כן לומר דהוי הכל חפצא אחד של מצוה. וג"כ קצת ראייה מהא דסוברים הט"ז והפמ"ג סי' כ"א דאסור להשתמש בטלית גדול בעוד הציצית בו בתשמיש שאינו מגונה, והטעם לכאורה דגם הטלית נעשית לחפצא של מצוה [אף דהע"ת שם מתיר מ"מ אינו מוכרח שלא כדברינו דיכול להיות דסובר דזה חלק מהבגד דיכול להשתמש בכל תשמיש, וכן בטלית קטן שם דמותר יכולים להסביר דזהו חלק מהשתמשות הבגד]. ועוד קצת ראייה מהא דאיתא בהל' ציצית סי' י"א סע' ה' דאין עושין ציצית מהצמר הנאחז בקוצים, וביאר הבעה"מ הובא בפוסקים שם דהטעם משום דבעינן מין כנף ואין צמר כזה ראוי לעשות ממנה בגד, ומסתברא דהסברא כנ"ל דצריך ליעשות חלק מהבגד וצריך להיות מחוטם דשייכים לחוטי הבגד ולא מחוטם דלא יכולים לעשות מהם בגד. ויש להשיב על זה ולפלפל טובא ואכמ"ל.

כתב המגן אברהם ושאר אחרונים בהל' ציצית סי' כ"ה, דצריך ליקח טלית נאה וציצית נאים משום "זה אלי ואנוהו". וגבי מזוזה לא מצינו מי שיאמר שצריך שיהא לו בית נאה משום "זה אלי ואנוהו". ולכאורה כמו דאמרינן בטלית דבעינן "זה אלי ואנוהו" אף דהמצוה הוא הציצית והטלית הוא לכאורה רק המחייב של מצות ציצית מ"מ אמרינן דגם עליה נאמר ההלכה ד"זה אלי ואנוהו", כמו כן במזוזה נאמר דאף דהמצוה הוא המזוזה מ"מ כיון דהבית הוא המחייב של המזוזה נאמר גם על הבית ההלכה ד"זה אלי ואנוהו".

ונראה דלא דמי, דגבי ציצית חוטי ציצית נעשים לחלק של הבגד דהכל בגד אחד והמצוה אינה אלא הציצית אלא כל הבגד עם הציצית נעשית לחפצא של מצוה, דהיינו טלית של מצוה, ולכן אמרינן "זה אלי ואנוהו" גם על הטלית, משא"כ גבי מזוזה דבדאי לא נעשית המזוזה לחלק הבית, דאין צד השהו כלל בין קלף לבנין, והם שני דברים נפרדים, והמזוזה היא המצוה והבנין הוא המחייב של מצוה, ועל מחייב של מצוה לא מצינו "זה אלי ואנוהו", דרק על המצוה גופא יש ענין של התנאה לפנינו במצוות, ולכן לא מוזכר בשום מקום דצריך בית

בדין השותה מים שלא לצמאו מתוך "בעקבי תודה" - הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל

לבו, דהתם הוא צורך צדדי, ואין לו תועלת במים עצמם, וכמו שהביא עוד כששותה כדי לפטור מין אחר בברכה, משא"כ כשגופו צריך למים עצמם, שפיר חיבי לברך ברכת הנהנין, דאסור ליהנות בלא ברכה, או דילמא נימא, דחז"ל שקבעו ברכה על הנאת מים, אמרו רק על ההנאה של הרגשת צמאון גרידא, ויש כאן ספק ברכה לבטלה.

השותה מים לצמאו מברך שהכל (שו"ע או"ח ר"ד). וצ"ע, מה הדין אם אינו חש צמאון, ואינו שותה להנאת החיך אלא שיודע שלצורך בריאות גופו צריך לשתות מים או נוזלים, מי אמרינן כיון שאינו צמא כלל פטור, או כיון שהמים הם צורך לרוות גופו, לא גרע מלצמאו, והדוגמאות שפטור, כתבו הפוסקים כגון להוריד מאכל שעמד בגרונו או כנגד

"ועשו ארון עצי שטים" (שמות כה, ט).

כתיב "ארון" מלא, ובפרשת ויקהל כתיב "ויעש בצלאל את הארון" כתיב חסר. ויש לומר, דארון רמז לתורה כמ"ש בימא ע"ב ב', ואמרי' בתדא"ז פ"ד משעה שנשתברו הלוחות נגזרה גזרה על ישראל שילמדו את התורה מתוך הצער ומתוך השעבוד ומתוך הטירוף ומתוך שאין להם מזונות, לכן בפרשת תרומה שהיה לפני מעשה העגל כתיב "ארון" מלא שת"ח יהיו מלאים ברכת ה', אבל בפרשת ויקהל שהיה אחר מעשה העגל נגזר שת"ח יהיו לחוצים ודחוקים לכן כתיב "ארון" חסר. (טעמא דקרא - רבי חיים קניבסקי)

"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (שמות כה, ט). אמרו רבותינו ז"ל, ביום שנגמר המשכן נחשב שאותו היום נגמרו שמים וארץ. וידוע כי בבריאת שמים וארץ כתוב שש פעמים ויהי "כן", וזה שאמר "וכן תעשו" כלומר וא"ו "כן", דהיינו שמים וארץ דכתיב בהם ששה "כן" נחשב כאלו אתם עשיתם אותם כי גמר שלהם נעשה בעשיית המשכן אשר תעשו. (בן איש חי)

"אמתיים וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו" (שמות כה, ט). להורות כי התורה לא בשמים היא ואינה שורה בגסי הרוח אלא בשפלים. (צדור המור)

המשך מעמוד 3 מאמר "אתה בסממניך ואני בכבודי"

ויש לבאר, מהי התביעה על הכסיל, הרי טענתו טובה, שהרי התורה "אֲרָפָה מְאָרָץ מְדָה וְרַחֲבָה מְנֵי יָם" (איוב יא, ט), ורחוקה היא מהישג האדם.

ונראה לבאר, שכתב בריש פרשת תרומה על הפסוק "ויקחו לי תרומה", ודרשו חז"ל במדרש רבה (ג, א): "יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו? אמר הקב"ה מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה, שנאמר "ויקחו לי תרומה" (- פירוש שלא כתוב 'ויקחו תרומה' אלא 'ויקחו לי תרומה', דהיינו אותי אתם לוקחים - פי' מהרז"ו), ובפירוש "יד משה" כתב לבאר תוכן דברי המדרש שהקב"ה כביכול נמכר עם התורה, וז"ל: "שהקב"ה נתחייב ונשתעבד להצליח ידי העוסקים בה, כאדם המתחייב באחריות המכר".

ולפי זה אפשר להבין, שהטענה על הכסיל היא, מדוע מונע הוא את עצמו מהתורה בטענה שהיא "ארכה מארץ מדה, ורחבה מני ים", שהרי האדם צריך לעשות את המוטל עליו בעמל התורה כפי כחו, אפילו שנראה לו קנין התורה כדבר רחוק בכל זאת יעשה את חלקו, והקב"ה כבר יהא אחראי להצליח בידו, כיון שאין להסתכל על התוצאה שאכן אינה בהישג האדם, אלא לעשות את חלקו בעמל התורה, וכבר יסיעוהו מן שמיא להשיג דרגות למעלה ממדרגתו.

וכן הוא היסוד בכל דבר בעבודת ה', ובפרט בתפילה, שיש להתעורר בכל מצב בתפילה, למרות שלא נראה ששייך לפעול, ובכך יפתחו שערי התפילה.